

Krzysztof Fudalej

"Żywiąc wojnę. Logistyka od Wallensteina do Pattona", Martin van Creveld, tł. J. Szkudliński, Warszawa 2014 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/1 (251), 221-222

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Johannes Kromayer, Georg Veith, *Atlas bitew do historii wojskowości starożytnej*, tł. M. Chmielarz, Wydawnictwo Napoleon V, Oświęcim 2014, 149 s., 29 arkuszy map

Atlas, stanowiący klasyczny przykład publikacji tego typu, pierwotnie ukazał się w pięciu zeszytach, publikowanych w latach 1922–1929. Pierwsza część, dotycząca historii wojen starożytnych Greków oraz Rzymian, zawiera mapy bitew od wojen perskich po Aleksandra Macedońskiego, druga zaś – od tzw. bitwy nad rzeką Alią w 390 r. p.n.e., po której Galowie zajęli Rzym, aż po bitwę pod Akcjum. Ponieważ w okresie międzywojennym do skutku nie doszło wydanie ostatniej, szóstej części atlasu, brakuje w nim map dotyczących okresu hellenistycznego oraz wojen Rzymu między upadkiem Numancji w 133 r. p.n.e. a wojnami galijskimi Cezara.

Łącznie w atlasie na 29 arkuszach formatu A3 zawarto ok. 200 map dotyczących niemal 100 starożytnych bitew, oblężeń i kampanii. Tam, gdzie niedostatek źródeł nie pozwalał na dokładne umiejscowienie starcia w terenie, przedstawiono jedynie szkic z szykiem bojowym walczących wojsk. W wielu wypadkach zamieszczono również mapy prezentujące alternatywne, wobec interpretacji autorów atlasu, możliwe przebiegi walk.

Wartościowym uzupełnieniem map są komentarze do nich, zawierające wykaz źródeł i literatury wykorzystanych przy opracowywaniu danej mapy, opisy wydarzeń wraz z argumentacją za przyjęciem danej ich interpretacji kartograficznej oraz różnice poglądów istniejące w tej dziedzinie w okresie międzywojennym.

Martin van Creveld, *Żywiąc wojnę. Logistyka od Wallensteina do Pattona*, tł. J. Szkudliński, red. Ł. Przybyło, T. Zawadzki, „Tetragon”, Instytut Wydawniczy Erica, Warszawa 2014, 376 s.

Książkę wydano po angielsku po raz pierwszy w 1977 r. Polskie tłumaczenie opiera się na wzbogaconym o obszerne *postscriptum* jej wydaniu z 2004 r. Autor postawił sobie za cel przedstawienie znaczenia systemu logistycznego w dziejach. Na szerokiej podstawie źródłowej starał się pokazać jak kwestie zaopatrzenia wpływały na decyzje sławnych dowódców wojskowych, kwestionując zarazem wiele utartych poglądów.

Mimo podtytułu głoszącego, iż praca omawia logistykę od Wallensteina do Pattona, okresowi poprzedzającemu wojny napoleońskie poświęcony jest tylko jeden (pierwszy) z ośmiu rozdziałów. Drugi zajmuje się zaopatrywaniem armii

„boga wojny” na przykładzie kampanii 1805 i 1812 r. Kolejna część książki przedstawia wpływ kolei i wzrostu liczebności armii na przebieg wojny francusko-pruskiej 1870 r., czwarta stanowi zaś krytyczną analizę, z punktu widzenia logistyki, realności wykonania planu Schlifffena oraz jego zmodyfikowanej przez Helmuta von Moltkego młodszego wersji. Następne trzy rozdziały poświęcone są znaczeniu zaopatrzenia w słynnych kampaniach w II wojnie światowej: operacji „Barbarossa”, północnoafrykańskiej oraz na froncie zachodnim w 1944 r. Ostatni, bardzo krótki rozdział jest zwięzłym podsumowaniem. Obszerne *postscriptum*, dodane po prawie 30 latach od pierwszego wydania, prezentuje zmiany w badaniach nad historią logistyki, miejsce książki *Żywić wojnę* na tle coraz to bogatszej literatury przedmiotu oraz rozwój logistyki wojskowej po 1945 r. Publikację zamykają uwagi o źródłach, bibliografia oraz skorowidz.

Krzysztof Fudalej